

Referat af repræsentantskabsmøde 29. september 2017

Dagsorden

1. Velkomst (Anne Holmen)
2. Repræsentantskabets forretningsorden (Anne Holmen/Per Lindegaard Hjorth)
3. Normerings- og redigeringsprincipper i Retskrivningsordbogen (Anita Ågerup Jervelund/Margrethe Heidemann Andersen/Jørgen Nørby Jensen)
4. Hvordan er processen når der besluttet ændringer, og hvordan kommunikeret ændringerne ud? (Sabine Kirchmeier)
5. Diskussion
6. Aktivitetsplan for 2018 (Sabine Kirchmeier)
7. Afslutning

Deltagere

Fra repræsentantskabet: Lars Bennike (indtil frokost), Birgit Bruun, Bodil Christensen, Stine Tolstrup Christensen, Dorte Duncker, Amalie Foss, Jens Grund, Morten Grønbæk, Per Lindegaard Hjorth, Anne Holmen, Adam Hyllested, Tonny Skovgård Jensen, Christina Furholm Kjærgaard, Susanne Annikki Kristensen, Torben Mundbjerg, Lars Busch Nielsen, Erling Nielsen, Sanni Nimb, Johanne Nørregård-Nielsen, Patrizia Paggio, Bettina Perregaard, Sanne Petersen, Ulrik Gammelmark Poss, Mads Poulsen, Jens Refslund Poulsen, Jens Smærup Sørensen, Casper Strand, Hanne Erdman Thomsen.

Fra instituttet: Margrethe Heidemann Andersen, Philip Diderichsen, Jørgen Nørby Jensen, Eva Skaftø Jensen, Anita Ågerup Jervelund, Sabine Kirchmeier, Johanne Lauridsen, Anni Mortensen, Ida Elisabeth Mørch, Jørgen Schack.

Afbud: Peter Adolphsen, Jette Ammentorp, Inger Bach, Anna-Lise Bjerager, Mischa Sloth Carlsen, Joakim Garff, Inger Schoonderbeek Hansen, Lars Heltoft, Pia Juul, Henrik Jørgensen, Lotte Klein, Jens Erik Mogensen, Rikke Steenholt Olesen, Marion Pedersen, Louise Ardenfelt Ravnild.

1. Velkomst

Anne Holmen bød velkommen til repræsentantskabet, og der var en kort præsentationsrunde.

2. Repræsentantskabets forretningsorden

Per Lindegaard Hjorth meddelte at bestyrelsen ville gennemgå forretningsordenen med henblik på tydeliggørelse af forskellige procedurer. Repræsentantskabet havde ingen yderligere bemærkninger til forretningsordenen.

Repræsentantskabet

3. Normerings- og redigeringsprincipper i Retskrivningsordbogen

Anita Ågerup Jervelund, Margrethe Heidemann Andersen og Jørgen Nørby Jensen fortalte om ordudvalget i Retskrivningsordbogen (RO), om de årlige opdateringer af ordbogen og om fastsættelse af ordenes stavemåde, herunder traditions- og sprogbrugsprincippet.

Der var efterfølgende mange spørgsmål og kommentarer til foredraget. Nedenfor gengives de væsentligste spørgsmål og svar.

- Hvem er de gode og sikre sprogbrugere?
 - Bestemmelsen i bekendtgørelsen fortolkes således at det ikke drejer sig om enkeltpersoner, men om tekster som overvejende er i overensstemmelse med de gældende regler. Hvis der i generelt normkonforme og fejlfri tekster optræder systematiske afvigelser, tages det mere alvorligt end afvigelser der opstår i tekster med mange fejl og usystematiske normbrud.
- Hvilke tekstkorpusser ligger til grund for frekvenssøgninger?
 - Nævnet har indsamlet ca. 1 mia. ord elektronisk fra aviser, dagblade og fagblade fra perioden 2008 til i dag og samlingen vokser med 25 mio. ord om måneden. Derudover bruges Korpus 2000, Infomedia og Mediestream fra Det Kgl. Bibliotek. Nævnet indsamler endvidere tweets og blogindlæg, indlæg fra Facebook og Twitter samt eksamensopgaver (diktater og stile) fra folkeskolen og gymnasieskolen. Der ligger mere end 70 forskellige kilder til grund for ordsamlingen, men det er vanskeligt at tilgå disse kilder elektronisk som et korpus på grund af ophavsretslige forhold.
- Hvad bestemmer ordbogens størrelse?
 - Ordbogen skal dække rigssprogets almindelige ordforråd, herunder en del fagord med en vis almen udbredelse. Men der er fx et begrænset udvalg af gennemskuelige sammensætninger med i ordbogen så ordbogen ikke bliver alt for stor. En digital udgave af ordbogen kan i princippet indeholde mange flere sammensætninger end den trykte, men det gør det vanskeligere at vedligeholde ordbogen.
- Hvorfor har man så mange dobbeltformer?
 - Det er til dels begrundet i sprogbrugen, dvs. der er ord med to former som reelt bruges lige hyppigt. I 1986-udgaven udviklede man endvidere det princip at man ikke ville gøre gode stavere til dårlige stavere fordi man ændrede en stavelse. Derfor tillod man begge former i et stykke tid for derefter at slette den mindst brugte form. Der er i 2012-udgaven RO reduceret en del i antallet af dobbeltformer, men også indført nye fx *gymnasie/gymnasium*.
- Hvor længe skal dobbeltformerne fastholdes før man sletter den ene af dem?
 - Som eksempel blev nævnt stavemåderne *luder/ludder*. Det er mest almindeligt at skrive det med ét *d* selvom udtalen hos de fleste svarer til skrivemåden med to *d*'er. Så hvilken dobbeltform giver det mest mening at slette? Det afhænger ikke kun af sprogbrugen. Det fonetiske princip spiller også ind her. Det viste sig at et repræsentantskabsmedlem ville have slettet *luder*, et andet *ludder*.
- Hvilke kriterier bruges når man tager ord ud af ordbogen?
 - Ord tages ud når de ikke længere kan ses at være i brug i almensproget, fx blev *baksgast* og *jægt* taget ud i 2012-udgaven. Der tages kun ord ud når der kommer en ny udgave af ordbogen, ikke i forbindelse med de årlige opdateringer.

Repræsentantskabet

- Hvad sker der med ordene når de tages ud?
 - Sprognævnet har oprettet en hjemmeside, rohist.dsn.dk, hvor man kan se og søge i ordbøger gennem tiden. Hver gang der udgives en ny ordbog, føjes den gamle ordbog til ROhist så ordstoffet stadig kan findes. ROhist går pt. tilbage til 1872, men det er planen at føre den helt tilbage til 1777.
- Hvordan hjælper man brugere med dansk som andetsprog?
 - RO er en ordbog der oplyser om ordenes stave- og bøjningsformer. Andre oplysninger er typisk tilføjet for at lette identifikationen af ordene, fx ved ordene *adaption* og *adoption*. Der er ikke taget særlige hensyn til brugere med dansk som andetsprog.
- Kunne man forestille sig at ordbogen blev forsynet med mere information, fx om ordenes betydning, ordenes konstruktionsmuligheder (valens) eller stilleje, fx uformelt, slang mv. ?
 - Retskrivningsordbogen er en ordbog der oplyser om ordenes stave- og bøjningsformer. Der findes en række andre ordbøger, fx Den danske Ordbog, Nudansk Ordbog m.fl. som indeholder de ønskede oplysninger.
- Efter hvilke kriterier tilføjer man ordforklaringer og eksempler?
 - Som der står i Vejledning i ordbogens brug, gives der betydningsoplysninger ved opslagsord som skønnes at kunne give anledning til tvivl hos især de yngste af ordbogens brugere. Betydningsoplysningerne er i de fleste tilfælde ganske kortfattede idet de kun skal sikre en hurtig identifikation af opslagsordene. I nogle tilfælde er der angivet kollokationer eller typiske eksempler på ordets brug i stedet for betydningsoplysninger. De fungerer altså som ordidentifikatorer på samme måde som betydningsoplysningerne.

4. Hvordan er processen når der besluttet ændringer, og hvordan kommunikeret ændringerne ud?

Sabine Kirchmeier beskrev beslutningsprocessen for både principielle og ikkeprincipielle retskrivningsændringer og redegjorde for det forløb som Retskrivningsordbogen fra 1986 og 2012 havde været igennem (fra institut til minister) inden udgivelsen. Hun beskrev hvordan Sprognævnet via mange forskellige kanaler havde informeret om Retskrivningsordbogen (4. udg., 2012) og ændringerne. Og hun fortalte hvordan ordbogen distribueres som trykt og digital udgave og som ordliste til fx stavekontroller.

5. Diskussion

Diskussionen tog udgangspunkt i følgende spørgsmål:

1. Hvordan bruger I RO i jeres organisation? I hvilket omfang bliver der lagt vægt på at bruge RO?
2. Synes I at ordbogen er dækkende for jeres behov? Er der oplysninger I savner i RO?
3. Hvordan forholder I jer til reglerne – har I lavet jeres egen fortolkning af dem, eller er det op til den enkelte at vælge stavemåder og tegnsætning?
4. Bruger I andre sprogværktøjer, fx andre ordbøger, ordbogsportaler, fagordbøger eller termlister?

Repræsentantskabet

5. Hvordan kan I være med til at formidle forståelse for hvordan normen fastsættes, i jeres organisation?

Nogle havde behov for flere oplysninger i RO, fx valensoplysninger, flere betydningsoplysninger og brugseksempler, og mente at der skulle tages hensyn til bl.a. de udenlandske brugere af ordbogen. Andre mente at RO's artikler fortsat skulle være så korte og enkle som muligt så man hurtigt kunne finde de mest relevante oplysninger, hvilket bl.a. elever i grundskolen havde brug for, og at man måtte søge yderligere oplysninger i andre ordbøger.

Flere nævnte at de i deres institutioner havde udvalgt en delmængde af RO og af reglerne, hvor de havde lagt sig fast på bestemte dobbeltformer, foretrukne stavemåder og kommaregler, for at opnå ensartethed i teksterne.

Det blev også nævnt at hvis RO var ved at blive integreret i stavekontroller og andre værktøjer, ville den fungere som database og ikke som ordbog, og i den sammenhæng giver det god mening at den indeholder så mange ord som muligt, også gennemskuelige sammensætninger og mindre hyppige ord.

I forbindelse med spørgsmål 5 blev medlemmernes rolle i repræsentantskabet drøftet. Udover at være repræsentanter for egne institutioner ser nævnet gerne at medlemmerne også er ambassadører for Sprognævnet, således at input og information går begge veje.

6. Aktivitetsplan for 2018

Sabine Kirchmeier beskrev kort elementerne i aktivitetsplanen med fokus på rammeaftalen for 2018 indenfor forskning, rådgivning og normering. Rammeaftalen ligger på nævnets hjemmeside under menupunktet organisation.

7. Afslutning

Anne Holmen takkede for et godt møde.